

DIN ISTORICUL BOLILOR CONTAGIOASE LA CONSTANȚA

Constantin CHERAMIDOGLU¹

cheramidoglu1959@gmail.com

ABSTRACT: The city of Constanța, through its port, has always been in the front line of the contagion with contagious diseases. Travelers and sailors arriving from the ports of the Orient sometimes brought unknown diseases to this area. As a result, the doctors from the hospital in Constanța were put in special situations and researched these specific diseases in detail. In turn, local authorities have taken the necessary measures to avoid the spread of contagious diseases and limit their effects.

KEYWORDS: contagious diseases; hospital; Constanța.

În cimitirul central al orașului Constanța există un monument dedicat memoriei ostașilor francezi căzuți aici în vremea războiului Crimeei (1854); nu e vorba însă de vre-o bătălie ce ar fi avut loc la Constanța în acele timpuri, ci de victimele unui teribil flagel – holera – ce a urmărit mai întotdeauna armatele în războaie. De atunci poate, la Constanța, oraș port unde soseau călătorii din toate țările orientului, teama de epidemiile devastatoare a existat ca o constantă în mentalitatea colectivă. Am răsfoit dosarele administrației locale, spre a căuta câteva relatări referitoare la apărarea locuitorilor față de pericolul epidemiei de holeră, dar și despre alte boli contagioase ce făceau ravagii în epocă.

La 30 iunie 1892 se adunau în ședință comună membrii consiliilor de igienă publică și salubritate ale orașului și județului Constanța, spre a hotărî asupra măsurilor ce trebuiau luate în condițiile în care holera apăruse în Persia și Rusia Europeană. Pe lângă primarul Mihail Koiciu mai erau prezenți: doctorul P. Pellissier pe atunci medicul primar al orașului, dr. Drăgescu, medic primar al județului, medicii veterinari Athanasiu și Georgescu, precum și farmacistul Schtenmayer. Având în vedere apropierea focarelor de boală, dar și „căldurile anotimpului”, autoritățile au stabilit o serie de măsuri, ce aveau să fie aduse la cunoștința publicului printr-o ordonanță, din care cităm în continuare:

¹ Dr. în istorie, membru al Filialei CRIFST – Constanța.

„a. Toți proprietarii și chiriașii sunt obligați ca în termen de trei zile de la data acestei ordonanțe, să-și curețe curțile de toate gunoaiile și murdăriile, transportându-le afară din oraș în gropile fostei cărămidării a societății de construcții, situată dincolo de bariera orașului spre viile de la Nord. Această operațiune se va face de cel puțin de două ori pe săptămână.

b. Proprietarii și chiriașii vor dezinfecata latrinele de două ori pe lună, la 1 și 15 ale fiecărie luni, întrebuințând lapte de calce și acid sulfuric crud, câte un kilogram de fiecare diluat în zece kilograme de apă. Această cantitate pentru o latrină. Ei mai sunt obligați ca imediat să curețe latrinele. Cei ce nu se vor conforma acestei dispozițiuni vor fi dați judecății.

c. Locuitorii din cartierele izolate și mai cu seamă acei din cartierul tartar sunt obligați a-și curății și spoii casele cu lapte de calce, precum și a depărta murdăria din curți, transportându-le la locul indicat la art. 1.

d. Comercianții de vechituri sunt obligați de a dezinfecata hainele vechi cu pucioasă în fiecare lună. Dezinfecatarea se va face în localurile unde hainele sunt expuse spre vânzare.

e. Toți sacagii sunt obligați ca în fiecare duminică, la ora 6 dimineața să se adune în piața oborului cu sacalele pline cu apă, unde în prezența șefului de pompieri vor curăți și spăla sacalele, atât pe dinăuntru cât și pe dinafară”.

La sfârșitul lunii august ministrul de interne Lascăr Catargi revenea cu o circulară prin care atrăgea atenția că epidemia de holeră se declanșase și în Germania, apreciind că „pericolul va deveni și mai amenințător pentru noi. Se cerea deci „cea mai neadormită supraveghere asupra stării sănătății populației și a salubrității publice și private”. Printr-o telegramă ulterioară se solicitau informații despre amenajarea spitalului destinat bolnavilor de holeră. La aceasta, primăria răspunde că avea „destinat un local pentru spital, având pentru moment 4 paturi, putându-se adăuga la trebuință încă 6 paturi”. Pentru transportul bolnavilor se pregătise un furgon de la pompieri. Se mai adăuga în acea adresă, motivat de lipsa localurilor corespunzătoare, că „ar fi bine să se instaleze spitalul holeric în o parte din localurile carantinei, destinate pentru spital”; această propunere avea să fie aprobată de ministru în zilele următoare. Tot de la București se lua măsura de a nu se mai acorda concedii sau permisii „medicilor aflați în funcțiune pendinte de comună”².

A venit apoi iarna și lumea a mai uitat pentru un timp de pericolul

² ***, Serviciul Judetan Constanța al Arhivelor Naționale (în continuare SJAN Cta), fond Primăria Constanța, dosar 33/1892, ff. 11-14, 22, 25, 28-30, 34.

molimei, dar când zăpada a început să se topească, gunoaiile au aparut iar și grijele au renăscut. Șeful pompierilor făcea o informare primarului, asupra acestei situației la zi, document datat 11 februarie 1893 și din care cităm mai jos: „Am onoarea a supune la cunoștința Dvs. starea de lucruri care se uzează de către public în acest oraș: I. Mai mulți comersanți care au prăvălii pun pe trotuare diferite lazi, butoaie, lemne, etc., sub care zace o murdărie atât de infectă încât prinde mucegai care poate forma cuibul holerei. II. Gunoaiile se zvârlu de cetățeni pe toate străzile și în orice oră fără nici o sfială. III. Pe toate trotuarele din centru cât și în mahalalele orașului se găsește o mulțime de murdărie făcută de oameni în timpul nopții; de preferință se găsește împrejurul cafenelelor și cârciumilor, unde sunt găzduiți mai mulți hamali ai portului. Pentru a se pune capăt acestei stări atât de nesalubră, cu onoare vă rog să binevoiți a ordona printr-o înștiințare imprimată, sau poliției locale, spre a se lua măsuri contra Holerei: de datorie ar fi ca sergentul poliției care este postat să fie responsabil de orice contravenție arătată mai sus”³.

Se luau măsuri și în ceea ce privește igiena școlilor, așa cum vedem dintr-o circulară din același an (1893), prin care ministerul Instrucțiunii Publice cerea primarului „să delegați pe medicii comunei ca să cerceteze cu deamănuntul școalele și mai ales privățile, haznalele și rezervoarele cu apă și să se ia măsurile necesare pentru a evita infecțiunea”.

În cursul verii apar însă zvonuri despre cazuri de holeră, pe care ziarul „Adevărul” se grăbea să le difuzeze, publicând la 20 august următoarele: „aflăm din izvor autentic, că în Constanța s-au constatat 39 de cazuri de gastro-enterită holeriformă, de la 1 până la 9 august. Din acest 39 cazuri au murit 11. Caracterul boalei nu este însă primejdios” <sic!>. Primăria Constanței s-a văzut nevoită să anunțe prin intermediul altor ziare centrale că informația respectivă era falsă: „nu numai că n-am avut cazuri de moarte de gastro-enterită holeriformă, dar nici o persoană n-a fost atinsă de asemenea boală”⁴. Dar ceva mai târziu, la 12 septembrie același an, un alt medic din oraș se adresa primarului cu următoarea scrisoare: „Azi am fost încunoștințat de către dl. medic Bolton, că la casa cu nr. 4 din strada 11 iunie este un bolnav cu simptome suspecte de holeră; imediat am vizitat acest bolnav la care am constatat gastro-enterită holeriformă. Pe de o parte am luat cuvenitele măsuri de a se face la domiciliul bolnavului o serioasă dezinfecție, iar pe de altă parte am dispozat ca acest bolnav să se izoleze la barăcile de la carantină”. Desigur,

³ Ibidem, dosar 9/1893, f. 9.

⁴ Ibidem, ff. 84, 85.

cu implicația poliției, s-au luat și celelalte măsuri necesare pentru evitarea unor contaminări. Consiliul comunal votase și el un credit extraordinar de cinci mii de lei, bani pe care primăria îi împrumuta pentru a putea lua măsurile necesare contra holerei. Hotelierii din oraș (12 la număr) primeau și ei o adresă prin care primarul M. Koiciu le cerea ca în fiecare dimineață, la ora 9, să trimită un bilet semnat de ei, privind „starea sanitară a pasagerilor hotelului precum și a personalului”, urmând ca orice boală suspectă să fie anunțată medicului prin polițaiul orașului. La rândul lor școlile primesc de la primărie filtre de apă, pentru a se evita consumul de apă infestată, precum și alte materiale antiseptice⁵.

Nu știm câte cazuri de holera au fost în acel an în județul Constanța, dar că a fost totuși ceva reiese din dispoziția pe care primarul Koiciu o dădea la 11 aprilie 1894 polițaiului din localitate: „pentru că germeii holerei care au bântuit în anul trecut acest județ, este posibil să nu se fi stins cu desăvârșire; că ei dorm în diferite locuri necurate, în casele și în curțile care în anul trecut au fost focare ale infecției holerice; că acei germeni vor reînvia la venirea căldurilor, am onoare a va ruga d-le polițai să dispuneți a se lua măsuri pentru ridicarea necurătențiilor de pe străzi, piețe și curți, să se privegheze curățirea hotelurilor, hanurilor, cafenelelor și cârciumilor...”⁶. La solicitarea ministerului, în anul 1894 Primăria Constanța a achiziționat de la Viena primul său aparat de dezinfectare cu vapori (etuvă), spre a fi folosit de serviciul sanitar al orașului. Aparatul era produs de fabrica Kurz Rietschel & Henneberg, fiind de tipul M.L.6 și costând la acea dată 450 de florini⁷.

Epidemiile de diverse boli afectau de multe ori școlile constănțene, așa cum aflăm din documentele de arhivă. Într-un proces verbal din anul 1895, semnat de medicul Diviziei, dr. Dumitrescu, precum și de medicul primar al orașului, dr. Anastasescu, în legătură cu apariția febrei tifoide la Școala Normală din Constanța, se scrie: „astăzi 2 noiembrie ora 4 p.m. transportându-ne la localul școlii Normale și la spitalul comunal din Constanța, am constatat următoarele:

Examinând bolnavii din infirmerie, în număr de 7 și 2 din spitalul comunal, constatăm că toți suferă de febră tifoidă. Mersul acestei epidemii a fost crescând încât ieri deodată s-a constatat febra tifoidă la 4 noi elevi. Elevii bolnavi sunt așezați într-o cameră spațioasă și izolați de elevii sănătoși. Studiind cauza

⁵ *Ibidem*, ff. 88, 100, 103, 110, 118.

⁶ *Ibidem*, dosar 4/1894, f. 12.

⁷ *Ibidem*, dosar 4/1894, ff. 59, 61.

acestei epidemii, nu o putem clar preciza, totuși, credem că apa de băut care este de la un puț aflat în curtea școalei și de unde elevii din școală se alimentează, ar fi cauza acestei epidemii, cu atât mai mult credem aceasta deoarece în apropiere de școala Normală, în oraș mai sunt încă alți doi bolnavi cu febră tifoidă. Acest puț se află înconjurat de 4 latrine și credem că apa acestui puț este purtătorul contagiului”⁸.

Sosirea la Constanța a medicului Alexandru Tălășescu în calitate de medic al portului Constanța va avea ca urmare o mai atentă urmărire a căilor de intrarea în țară a bolilor contagioase provenind din alte țări. Astfel, în primăvara anului 1898 dr. Tălășescu a trimis un raport prefectului județului Constanța, în care prezenta situația specifică a orașului Constanța și necesitatea luării unor măsuri adecvate. Apreciind că orașul, prin portul său, era „foarte expus invaziunii maladiilor”, acesta opina că era nevoie de înființarea unor laboratoare în punctele amenințate ale țării, pentru „recunoașterea repede a germenilor infecțioși”. Iată cum susținea el această necesitate: „Înființarea de laboratoare de bacteriologie pe lângă toate oficiile sanitare ale porturilor mari, principale, este deja reglementată și în parte realizată. Un laborator de igienă practică este însă necesar în Constanța chiar înainte de terminarea portului, căci avântul de dezvoltare a orașului și contactul mare ce populațiunea noastră are cu țările din Orient, diferitele chestiuni de igienă, care fără un diagnostic bacteriologic, nu pot fi rezolvate în favorul igienei, ne pun pe tărâmul medicinei și igienei aproape empirice, adică a pipăi în întuneric. Îmi permit a lua inițiativa acestei propuneri sub motivul, că funcționând timp de 5 ani în calitate de asistent al Institutului de Bacteriologie din București, iar în prezent dirijând oficiul sanitar al portului Constanța, sunt în stare de a organiza și a conduce un asemenea laborator...”. Enumerând apoi genurile diverse de analize ce ar putea fi efectuate în viitorul laborator, confirmând astfel utilitatea sa, dr. Tălășescu aborda și subiectul bolilor contagioase ce puteau pătrunde prin portul Constanța; în acest context el afirma următoarele: “Confirmarea repede a diagnosticului suspect în cazuri de maladii contagioase, de care depinde aplicarea măsurilor sanitare la primul caz de boală, evitând prin aceasta eclatarea epidemiilor; pe de altă parte când cazurile suspecte se dovedesc inocente, prin acest examen bacteriologic se pot evita pierderi mari de interese comerciale pe care le poate atrage după sine un diagnostic greșit neconfirmat de cercetări speciale”.

⁸ Ibidem, dosar 4/1895, f. 41.

Prin decizia ministerială din 23 iunie 1898 dr. Al. Tălășescu era numit ca diriginte al laboratorului de bacteriologie al orașului Constanța, „în care laborator se vor face cercetări bacteriologice asupra apei de băut, asupra altor obiecte care interesează sănătatea publică și în special cercetările necesare serviciului sanitar al portului”. Mai amintim doar că inițial laboratorul a funcționat într-o încăpăre din locuința particulară a doctorului Tălășescu, că acesta a donat laboratorului instrumentarul său în valoare de 382,20 lei („aparate și obiecte de laborator realizate parte din venitul conferințelor mele ținute spre acest scop, parte din obiecte ce le posed de mai înainte”), precum și 18 volume (cărți și reviste) de specialitate⁹.

La 17 iunie 1910 apare o nouă ordonanță motivată de epidemia de holeră ce se răspândea atunci în Basarabia, „amenințându-ne și pe noi”, după cum se exprima primarul Virgil Andronescu în textul aceluia act. Urmău apoi măsurile ce fuseseră propuse de medicul primar al orașului, ce urmăreau curățarea focarelor de infecții, dezinfectarea mediilor poluate din oraș și evitarea aglomerărilor în localurile publice¹⁰. Tot atunci, la solicitarea ministerului privind localurile ce putea fi puse la dispoziție în situația apariției epidemiei de holeră, medicul orașului, dr. Pilescu răspundea: „orașul Constanța fiind prevăzut cu un spital de izolare pentru holerici, a cărui amenajare se face chiar în prezent de onor Direcția serviciului sanitar, așa că nu găsesc necesitatea a se aviza pentru un alt local în scopul de izolare”¹¹. Iată acum câteva rânduri din procesul verbal al ședinței conduse de primarul Andronescu la 4 septembrie 1910, cu participarea tuturor celor implicați în prevenirea epidemiei de holeră la Constanța: „Noi primarul orașului Constanța, în vedere că holera care bântuie în provinciile ce ne înconjoară a luat un avânt destul de mare și amenință țara noastră, ca măsură preventivă pentru împiedicarea întinderii acestei epidemii, pe de o parte am împărțit orașul Constanța în cinci secțiuni și am instituit cinci comisiuni, fiecare sub conducerea unui domn medic, pentru facerea unei razii sanitare și fiecare comisiune în acțiunea ce i s-a încredințat să avizeze la măsurile ce va crede necesare pentru atingerea scopului pentru care au fost instituite”¹². Inițiativa privată simte și ea momentul prielnic, după cum vedem din oferta pe care Adolphe Jacobsohn din București o trimitea atunci primăriei Constanța: „Subsemnatul fiind în

⁹ *Ibidem*, dosar 24/1898, ff. 3, 7, 17, 27.

¹⁰ *Ibidem*, dosar 18/1910. f. 34.

¹¹ *Ibidem*, f. 40.

¹² *Ibidem*, f. 71.

măsură a vă procura cu prețuri f. avantajoase etuve pentru dezinfectare de orice fel și mărime și care mai cu seamă acum când epidemia de holeră ne amenință serios, sunt absolut indispensabile oricărei primării, vă rog respectuos să binevoiiți a-mi răspunde dacă doriți a comanda...¹³.

Războiul balcanic a adus și el o nouă epidemie de holeră, la noi un prim focar identificându-se în comuna Ștefănești din jud. Ilfov; imediat s-au luat măsuri atât privind trupele ce se întorceau de pe front, pentru a fi reținuți ostașii în carantine o perioadă, cât și în ce privește acțiunile de eradicare a focarelor de infecții. Primăria a cumpărat imediat 3000 kg. de var necesar pentru dezinfectarea locuințelor din cartierul lucrătorilor, iar în localurile publice au fost afișate „200 exemplare foi volante cu povețe pentru apărarea contra holerei”. Un prim caz de deces datorat holerei se înregistrase în satul Moșneni, unde un rezervist din regimentul 74 prezenta toate simptomele specifice acelei boli. Firesc, în oraș lumea începe să se teamă, la prăvăliile cu marfuri alimentare se instituie obligativitatea ambalării mărfii în hârtie albă, iar la brutării se lipesc afișe cu textul „nu atingeți cu degetele”, motivat de „obiceiul ce-l au unii și în special servitoarele de a încerca pipăind 4-5 pâini, când cumpără una la brutărie”. Pentru o mai eficientă coordonare a acțiunii autorităților, orașul a fost împărțit în opt sectoare, fiecare condus de câte un medic; amintim câțiva: dr. Al. Tălășescu, dr. N. Sadoveanu, dr. N. Mărgărint, dr. Al. Pilescu, ș.a. Acțiunea lor a avut succes, orașul fiind ferit de instalarea unei epidemii de holera în acel an¹⁴.

Nu însă toată lumea a fost mulțumită. În vara anului următor, cunoscutul cofetar al Constanței, Petre Postelnicu înregistra o notificare prin care soma primăria să-l despăgubească pentru pierderile suferite de pe urma acțiunii contra holerei din anul 1913. Cităm din document, rândurile ce urmează, cu mențiunea că nu am corectat – ca de obicei – exprimarea din document: „în ziua de 20 septembrie anul trecut, primăria prin corpul său sanitar, cu de la sine putere și în mod arbitrar, ci numai pe o simplă bănuială neîntemeiată că în stabilimentul meu comercial de cofetărie și băuturi spirtoase cum și-n atelierul meu din str. Carol nr. 66, ar exista vibriionul holeric, mi-a închis ambele stabilimente pentru mai multe zile și nu numai atât, dar atât pe mine personal cât și cele două persoane de serviciu ale mele, ne-au ridicat și ne-au ținut la carantina holericilor mai multe zile și închizându-mi-se și atelierul de cofetărie mi s-au izgonit toți lucrătorii. După ce s-a constatat că n-a

¹³ Ibidem, f. 115.

¹⁴ Ibidem, dosar 17/1913, ff. 18-21, 45, 48.

existat nici un fel de vibriion holeric la mine, ci numai sanitarii au dedus-o în mod cu totul arbitrar și din neștiință și nesocotință că există un atare focar la mine prin faptul că înaintea cu 2–3 săptămâni de închidere a călcat un presupus holeric anume Ioan Fătu în magazinul meu”.

În concluzie, cofetarul solicita primăriei să îl despăgubească pentru pierderile suferite, cu suma de 15 mii de lei. Doar că primarul considera că medicul ce dispusese măsurile respective nu era angajatul primăriei ci al ministerului de Interne, către care trebuia să se îndrepte acțiunea păgubitelui¹⁵.

În anul 1914, doctorul Sion (cel al cărui nume îl va purta ulterior spitalul orașului) semna o circulară prin care comunica administrațiilor locale următoarele: *„Epidemia de holeră din anul 1913 a fost prilej de a sângera bugetul statului cu 3.010.000 lei. Din aceștia, suma de 1.300.000 a fost afectată pentru cheltuielile ce au fost puse în sarcina luptei imediate și efective duse contra epidemiei deja izbucnite”*¹⁶.

Și pentru a întări ce spuneam la început despre teama de holeră, mai adăugăm o notă, pe baza unei știri publicate de o revistă științifică din Franța, în anul 1935. La 10 septembrie acel an, o telegramă sosită de la București informa că la o unitate militară de lângă Mamaia (probabil Școala de tir și bombardament de la Mamaia Sat), se semnalaseră mai multe cazuri de holeră. Firește panica a cuprins stațiunea constănțeană, astfel că plajele s-au golit imediat, turiștii fugind speriați din calea molimei. Ba mai mult, vestea rea s-a răspândit și în țările vecine. Două zile mai târziu însă lumea s-a liniștit: fusese vorba de o toxiinfecție alimentară, provocată de un sortiment de carne stricată...¹⁷

În anul 1922, medicul șef al orașului dr. N. Mărgărint (care avea să ajungă apoi și el primar al Constanței), adresa repetate rapoarte administrației spre a lua măsurile necesare evitării răspândirii bolilor. *„Bolnavii de febră tifoidă și paratifoidă se înmulțesc pe fiecare zi, așa că astăzi avem declarată în orașul Constanța epidemia de febră tifoidă. Cauzele generale ale acestei epidemii rezidă în alimentațiunea cu apă a orașului și starea de curățenie a lui”.*

Într-un alt raport, același medic atrăgea atenția asupra stării insalubre a orașului și pericolului pe care aceasta îl constituia: *„Orașul, în afară de partea cu totul centrală, este foarte murdar. Străzile, maidanele și locurile virane,*

¹⁵ *Ibidem*, dosar 17/1914, f. 58.

¹⁶ *Ibidem*, f. 26.

¹⁷ „Revue Générale des Sciences pures et appliquées”, tom 45, Paris, 1935, p. 578.

constituie depozite de murdării, rămășițe organice, resturi alimentare, urină, fecale, etc. și care contribuie în afară de stricarea aerului vecinătăților și la primejdia propagării de boli digestive (diaree, dizenterie, febră tifoidă, holeră), dar zic, constituie focare de înmulțire în mod extraordinar a muștelor, agenți puternici de propagare a bolilor digestive”¹⁸.

Apropierea portului și orașului Constanța de porturile Orientului, unde de multe ori se declanșau focare de boli necruțătoare, a impus luarea de măsuri speciale pentru a se evita răspândirea acestor boli la noi în țară. Iată textul unei telegrame revelatoare în acest sens, înregistrată la Primăria Constanța, în data de 25 august 1923: „Prin deciziunea nr. 18821 din 24 august a.c. cu începere de la 25 august 1923 se declară contaminat de ciumă orașul Constantinopol și deci intrarea în țară a proveniențelor <mărfurile> și călătorilor din această localitate se va face numai prin porturile Sulina și Constanța. Vasele indemne suspecte și infectate, călătorii, echipajele și proveniențele din Constantinopol vor fi supuse în porturile Sulina și Constanța măsurilor sanitare prevăzute în convențiunea sanitară internațională de la Paris 1912. Intrarea în cete a lucrătorilor, vagabonzilor, emigranților, etc. este prohibită; călătorii sosiți în țară din acea localitate vor fi supuși la domiciliul lor unei supravegheri medicale de șapte zile socotite de la data sosirii lor”. Avertizarea se repeta la începutul lunii octombrie, când ciuma lovea atât la Constantinopol cât și în Maroc¹⁹.

Într-un articol publicat în „Revista științelor medicale” din august 1931, medicii constănțeni Vasile Vasiliu și G. Bârzănescu au prezentat un material intitulat *O nouă febră eruptivă în România – Febra exanthematică*. Lucrarea tipărită apoi și ca lucrare separată, cuprindea rezultatele cercetărilor efectuate de cei doi medici asupra evoluției unei forme noi de febră eruptivă, înregistrată la Constanța.

Analizând specificul orașului Constanța, acela de cel mai mare port al țării, unde intrau zilnic vapoare sosite din cele mai îndepărtate țări ale lumii, cei doi autori remarcău că, pe lângă celelalte maladii contagioase „observate în toate anotimpurile și menținute vara prin vizitatorii din toată țară”, orașul Constanța constituia „un mediu propice apariției din când în când a unor afecțiuni necunoscute încă la noi, prin faptul de a face parte din cortegiul maladiilor exotice”. Se amintea în acest sens de epidemia de Denga

¹⁸ SJAN Cta, fond Primăria Constanța, dosar 6/1922, ff. 85, 96.

¹⁹ *Ibidem*, dosar 15/1923, f. 52, 66, 68.

ce făcuse ravagii în Grecia în anul 1929 și fusese adusă de vasele grecești și în portul nostru.

Primul caz fusese internat în iulie 1931, o femeie de 58 de ani ce prezenta „*simptomele alarmante ale unei febre cu erupție generalizată*”. În timp de 20 de zile s-au înregistrat alte zece cazuri, ceea ce a dus la concluzia că erau în fața unei „*febre eruptive cu caracter epidemic*”. Boala se instala rapid și se manifesta prin febră de peste 40°, cefalee, mialgii, limba saburală și curbatură. După trei zile apare erupția ce cuprinde întâi trunchiul și membrele, generalizându-se apoi. Iată cum descriu autorii erupția: „*de mărimea unui cap de ac cu gămălie până la un bob de linte, are margini net limitate și regulate, lăsând între ele intervale de piele sănătoasă. Majoritatea ușor ridicate – solide fără să conțină lichid de aspect papulos și printre ele unele fără nicio ridicătură, de aspect maculos. Culoarea acestor elemente, atunci când apar este roșie deschisă și dispar incomplet la presiune*”.

Se constatau unele asemănări cu alte patru maladii și anume: tifosul exantematic, denga, eritemul polimorf și maladia lui Brill. Pe baza unei solide cunoașteri a cercetărilor întreprinse în străinătate asupra unor cazuri asemănătoare și a comunicărilor prezentate de medicii Olmer, Netter, Piéri și Bonnet, cei doi medici constănțeni afirmă „*că febra exantematică se diferențiază de tifosul exantematic și maladia lui Brill. Din contra – susțin ei – pare că trebuie să o apropiem de febra butunoasă din Tunis a lui Conor și Bruch-Hayat*”.

Se mai observase că cele mai multe dintre victime aveau peste 30 de ani, femeile părând a fi mai afectate decât bărbații, iar debutul bolii avea loc în lunile calde ale verii. Nu se constatase o contagiune de la om la om, deși boala se înregistrase în anumite cartiere. Tratamentul acestei febre era cel simptomatic. Opinia autorilor era că boala era transmisă la om de insecte sau șoarecii de la bordul vapoarelor ce ajungeau în portul Constanța²⁰.

În anul 1931 la spitalul „Prof. dr. V. Sion” din Constanța au fost înregistrate 17 cazuri de asemenea îmbolnăviri; în anul 1932 au fost doar 9 cazuri (5 bărbați), toți fiind vindecați. Darea de seamă anuală a spitalului constata că față de anul anterior boala „*se prezintă mai benignă. Un singur caz a fost mai grav – a avut fenomene de colaps cardiac și fenomene peritoniale*”²¹.

²⁰ Dr. G. Bârzanescu și Dr. Vasile Vasiliu, *O nouă febră eruptivă în România. Febra exantematică*, Tip. “Cultura” București, 1931.

²¹ Spitalul Prof. Dr. V. Sion, Constanța, *Dare de seamă asupra activității medicale pe anul 1932*, de medic primar director Dr. Gh. Bărzănescu.

O boală ce pune probleme deosebite în epocă era malaria; bălțile și lacurile de pe litoral sau de pe malul Dunării favorizau apariția periodică a acestei maladii ce făcea multe victime. Astfel până în anul 1936 iezerul Mangalia a constituit un focar de malarie ce afecta grav locuitorii orașului Mangalia ca și vizitatorii sai sezonieri, dar lucrările de drenare efectuate în anii următori au dus la reducerea drastică a cazurilor de malarie, după cum remarcă în raportul său medicul Const. Giurescu, medicul acelei circumscripții, în anul 1944²².

Paludismul s-a extins în zona litorală mai ales din anul 1934, ajungând să afecteze la un moment dat circa 28 000 de persoane înregistrate în urma controalelor făcute. Pentru combaterea acestei maladii a luat ființă la Techirghiol o stație de malarie, condusă de un medic specialist, având în subordine 40 de agenți chininizatori; aceștia administrau tratamentul la domiciliul bolnavilor. Totodată s-au luat măsuri pentru asanarea bălților și lacurilor cu apă dulce, ce favorizau răspândirea țânțarilor și deci a bolii. În urma acestei campanii, numărul de infectări s-a redus la circa jumătate.

Tot în acest sens amintim ca în anii 1936/1937 a fost înregistrată o epidemie de febră butunoasă, iar în anii 1939/1940 în această zonă a apărut o epidemie de febră Papataci. Aceasta din urmă este o boala infecțioasă acută, contagioasă, ce se manifestă prin febră timp de trei zile, cefalee și mialgii, oboseală, etc. Se transmite de la om la om prin intermediul unei insecte (*Phlebotomus pappatasi*), dar este benignă.

Tifosul exantematic revine la Constanța în anul 1942, adus de militarii ce se întorceau de la unitățile lor aflate în Basarabia. Toate cazurile au fost însă izolate în spitale, iar în urma măsurilor de deparazitare în masă a populației din zonele contaminate, epidemia a putut fi stăvilită, astfel că procentul mortalității de tifos a fost foarte redus, comparativ atât cu numărul cazurilor înregistrate cât și cu cel din alte zone ale țării, ce au suferit și ele contaminarea cu boala venită din zonele de război.

Tot ca urmare a mișcărilor de populație și condițiilor sanitare precare cauzate de război, apar și alte epidemii. Astfel, în vara anului 1944 prof. dr. I. Stoichiția transmitea o adresă medicului șef al jud. Constanța (dr. Angelo d'Argenta), din care cităm în continuare: „*Malaria tinde să capete o generalizare mai mare și o gravitate din ce în ce mai îngrijorătoare, în urma deplasărilor de populație refugiată din regiuni malarizate și a militarilor veniți*

²² SJAN Cta, fond Serviciul Sanitar al jud. Constanța, dosar 6/1944, f. 108.

la locurile lor din regiunile din Rusia, unde au luptat sau unde luptă actualmente în nordul Moldovei, regiuni de asemenea în bună măsură impaludate. La factorii epidemiologici locali, care întrețin paludismul în regiunile malarizate ale țării, se adaugă astfel introducerea de noi tulpini de hematozoari aduse din regiunile sus menționate”. Se insista apoi asupra acțiunilor antimalarice ce se impunea a fi urmate “cu energie, perseverență și cu toată atențiunea”²³.

Sunt doar câteva fragmente din fondurile de arhivă ce cuprind informații de valoare privind istoricul vieții medicale în Dobrogea. Specificul orașului Constanța, de port la Marea Neagră, aflat astfel în contact direct cu lumea orientală în care bolile contagioase erau ceva obișnuit, a impus că cei însărcinați cu asigurarea condițiilor sanitare normale să fie permanent atenți la apariția unor cazuri noi, posibile focare de epidemii, să ia măsurile necesare rapid, pentru stoparea epidemiilor.

²³ *Ibidem*, ff. 131, 140.